

POL-30 Kelhu Johanna(UM)

10.09.2015

PYYDETÄÄN VAITELIAISUUTTA
Vaiteliaisuuspyyntö, kunnes asiasta
neuvoston päätös.

Neuvoston päätös asiasta tehty 14.9,
vaiteliaisuuspyyntö päättynyt 15.9.

Asia

**EU/YUTP/EDUSKUNNALLE TIEDOTTAMINEN/EU:n sotilaallinen kriisinhallintaoperaatio
Välimerellä laittoman ihmissalakuljetuksen torjumiseksi (EUNAVFOR MED)**

Kokous

U/E/UTP-tunnus

UTP 8/2015 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

EU:n neuvosto päätti 18.5.2015 sotilaallisen kriisinhallintaoperaation (EUNAVFOR MED) perustamisesta laittoman ihmissalakuljetuksen torjumiseksi keskisen Välimeren eteläisessä osassa. Operaation ensimmäinen vaihe käynnistettiin EU:n ulkoasiainneuvoston päätöksellä 22.6.2015. Ensimmäisen vaiheen alustava toimintavalmius saavutettiin 7.7.2015 ja täysi toimintavalmius 27.7.2015.

Neuvoston päätös operaation toiseen vaiheeseen siirtymisestä on parhaillaan valmisteltavana. Luonnosta neuvoston arvioksi, jonka pohjalta lopullinen siirtymispäätös tehdään, käsitellään poliittisten ja turvallisuusasioiden komiteassa ja pysyvien edustajien komiteassa 10.9.2015. Tavoitteena on arvion hyväksyminen I/A-kohtana yleisten asioiden neuvoston kokouksessa 14.9.2015.

Päätöksen operaation seuraavaan vaiheeseen siirtymisen ajankohdasta tekee poliittisten ja turvallisuusasioiden komitea nyt käsittelyssä olevan neuvoston poliittisen arvion pohjalta näillä näkymin syyskuun lopussa.

Valmisteilla oleva päätös koskee operaation toisen vaiheen ensimmäistä osaa, niin kuin se on määritelty operaation perustamispäätöksen 2 artiklan (2) (b) (i) kohdassa. Kyseinen kohta kattaa ihmissalakuljetuksesta tai -kaupasta epäiltyihin aluksiin nousun, alusten tarkastukset, takavarikoinnin ja uudelleenohjauksen silloin kun toiminta tapahtuu kansainvälisillä vesillä ja sovellettavan kansainvälisen oikeuden, mukaan lukien YK:n merioikeusyleissopimuksen ja maahanmuuttajien salakuljetuksen kieltämisestä tehdyn lisäpöytäkirjan asettamissa puitteissa.

Tämä operaation ns. 2 (a) -vaihe ei edellytä YK:n turvallisuusneuvoston valtuutusta eikä Libyan suostumusta. Toimet rajataan niihin, jotka ovat kansainvälisen oikeuden nojalla sallittuja kansainvälisillä vesillä.

Operaation toiseen vaiheeseen tarvittavien suorituskykyjen kokoaminen käynnistyy joukkojenmuodostuskokouksessa 16.9.2015. Suunnitelmien mukaan ns. 2 (a) -vaihe voitaisiin käynnistää lokakuun alussa. Seuraaviin vaiheisiin siirtymisestä tehdään erilliset päätökset.

Suomen kanta

Suomi tukee EUNAVFOR MED -operaatiota osana EU:n kokonaisvaltaisia toimia laittoman maahanmuuton, ihmissalakuljetuksen ja ihmiskaupan torjumiseksi Välimerellä. Suomi osallistuu operaation ensimmäiseen vaiheeseen esikuntahenkilöstöllä ja selvittää mahdollisuuksia osallistua alustarkastusosastolla myöhemmässä vaiheessa.

Suomi tukee siirtymistä operaation toiseen vaiheeseen esitetyllä tavalla operaation perustamispäätöksen 2 artiklan (2) (b) (i) kohdan mukaisesti. Operaation eteneminen on sen kokonaistavoitteen kannalta keskeistä ja seuraavaan vaiheeseen siirtyminen siksi perusteltua.

Operaation toiseen vaiheen siirryttäessä tulee noudattaa neuvoston päätöstä eli pysyttäytyä tarkasti sovellettavan kansainvälisen oikeuden asettamissa rajoissa. YK:n turvallisuusneuvoston mandaatin puuttuessa on tärkeää, että operaation toimet rajataan vain niihin, jotka ovat kansainvälisen oikeuden nojalla sallittuja kansainvälisillä vesillä.

Operaation toisen vaiheen jälkimmäisessä osassa, ns. 2 (b) vaiheessa, on YK:n turvallisuusneuvoston valtuutus ja/tai Libyan kutsu välttämätön. Poliittisesti turvallisuusneuvoston mandaatti olisi arvokas jo sitä ennen. Ponnisteluja operaation jatkolle tarvittavan oikeusperustan aikaansaamiseksi tulee siksi jatkaa herkeämättä sekä YK:ssa että Libyassa.

Pääasiallinen sisältö

Neuvoston päätöksellä YUTP 2015/778 perustetun EUNAVFOR MED -operaation tavoitteena on ihmissalakuljetus- ja ihmiskauppaverkostojen liiketoimintamallin häiritseminen ja Eurooppaan suuntautuvan laittoman maahanmuuton vähentäminen. EUNAVFOR MED on osa EU:n kokonaisvaltaisia toimia Välimeren yli Eurooppaan suuntautuvaan muuttoliikkeeseen vastaamiseksi ja ihmissalakuljetuksen torjumiseksi.

Operaation kesäkuussa käynnistynyt ensimmäinen vaihe on koostunut tiedustelusta, tilannekuvan muodostamisesta ja suorituskykyjen ryhmittämisestä alueelle. Toisen vaiheen tavoitteena on salakuljettajien alusten pysäyttäminen ja toiminnan estäminen, alkuvaiheessa aavalla merellä, ja myöhemmin, kun tarvittava oikeusperusta on saatu, myös Libyan aluemerellä ja sisävesillä. Samalla jatketaan ensimmäisessä vaiheessa kerätyn tilannekuvan tarkentamista. Kolmannessa vaiheessa painopiste on salakuljettajien alusten poistaminen käytöstä, ja toiminta ulotetaan myös Libyan maaperälle. Neljäs ja viimeinen vaihe on operaation päättäminen.

Nyt käsillä olevassa ns. 2 (a) -vaiheessa korostuu tiedustelutiedon hyödyntäminen salakuljettajien toimintavapauden rajoittamisessa ja alusten ja muiden voimavarojen heikentämisessä. Tiedustelutoimintaa tiivistämällä tarkennetaan kuvaa salakuljettajien toimintamalleista ja -menettelyistä ja luodaan myös pohjaa operaation seuraaville vaiheille.

Operaatiota johdetaan Roomasta toimivasta operaatioesikunnasta. Joukkoesikunta on sijoitettu Italian tarjoamalle lentotukialukselle. Tällä hetkellä operaatioon osallistuu neljä valvontalentoa, kaksi valvontalentokonetta ja helikoptereita. Italia on tarjonnut operaation käyttöön myös tiedustelulennokkeja (UAV). Yhteensä operaatioon osallistuu tällä hetkellä 19 jäsenmaata.

Valmistelu operaation seuraavaan vaiheeseen siirtymiseksi käynnistyi elokuun lopussa. Poliittisten ja turvallisuusasioiden komitealle antamassaan tilannekatsauksessa operaatiokomentaja Credendino katsoi, että operaation ensimmäiselle vaiheelle asetetut tavoitteet on saavutettu ja toiseen vaiheeseen siirtyminen ajankohtaista. Komentajan ehdotusta on sen jälkeen käsitelty EU:n sotilaskomiteassa, poliittisten ja turvallisuusasioiden komiteassa sekä ulko- ja puolustusministerien epävirallisissa kokouksissa syyskuun alussa. Siirtyminen on saanut laajan tuen kaikissa käsittelyissä.

Päätös seuraavaan vaiheeseen siirtymisestä pohjaa neuvoston arvioon siirtymisen edellytysten täyttymisestä. Tässä arvioissaan neuvosto ottaa huomioon mahdollisen YK:n turvallisuusneuvoston valtuutuksen ja asianosaisten rannikkovaltioiden suostumuksen. Sama harkinta toistuu siirryttäessä eteenpäin nyt valmisteltavana olevasta ns. 2 (a) -vaiheesta. Lopullisen päätöksen siirtymisen ajankohdasta tekee poliittisten ja turvallisuusasioiden komitea neuvoston poliittisen arvion pohjalta.

Päätöksen valmistelussa on kautta linjan korostettu poliittisen harkinnan ensisijaisuutta ja kansainvälisen oikeuden noudattamisen merkitystä. YK:n turvallisuusneuvoston valtuutus ja/tai Libyan kutsu on välttämätön operaation ns. 2 (b) -vaiheeseen siirryttäessä ja siitä eteenpäin.

Ilman YK:n turvallisuusneuvoston valtuutusta on salakuljettajien alusten pysäyttämislle ja tarkastamiselle aavalla merellä kansainvälisoikeudellista pohjaa silloin, kun toimille saadaan aluksen lippuvaltion suostumus tai kun kyse on kansalaisuudettomista aluksista. Jos kyse ei ole kansalaisuudettomasta aluksesta, eikä lippuvaltion suostumusta ole saatu, on turvallisuusneuvoston päätöslauselma kuitenkin välttämätön myös aavalla merellä toimittaessa. Alusten käytöstä poistaminen on ilman turvallisuusneuvoston valtuutusta mahdollista vain poikkeustapauksissa, kuten tilanteissa, joissa alusten merikelpoisuus ei mahdollista niiden hinaamista satamaan.

Seuraavaan vaiheeseen siirtymistä perustelee ensimmäisen vaiheen tavoitteiden saavuttamisen (täysi operatiivinen valmius, tehokas yhteydenpito muiden alueellisten toimijoiden kanssa, salakuljettajien toimintamallin ymmärtäminen, toimiva oikeudellinen kehikko kiinni otettujen salakuljettajien käsittelylle) ohella myös talven lähestyminen: salakuljetustoiminnan odotetaan syksyllä edelleen kasvavan, ennen kuin sääolosuhteet loppuvuodesta vaikeutuvat.

Poliittisen päätöksen ohella seuraavaan vaiheeseen siirtyminen edellyttää myös riittäviä suorituskykyjä. Vaiheessa 2 (a) korostuu tarkennetun tilannekuvan ja tiedustelukyvyn merkitys ja etenkin lennokkien (UAV) rooli. Aluksia tarvitaan operaatiokomentajan arvion mukaan jatkossa seitsemän. Uusien tehtävien myötä päivitetään myös operaation voimankäyttösaännöt.

Poliittisen päätöksen ja joukkokontribuutioiden mahdollistaessa voisi siirtyminen uuteen vaiheeseen operaatiokomentajan mukaan tapahtua lokakuun ensimmäisellä viikolla.

Työ YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman eteen jatkuu New Yorkissa edelleen tiiviinä. Libyassa YK:n pääsihteerin erityisedustaja Bernardino León jatkaa samoin pyrkimyksiä poliittisen ratkaisun aikaansaamiseksi.

Suomi osallistuu operaatioon enintään kymmenen sotilaan esikuntahenkilöstöllä operaatioesikunnassa ja joukkoesikunnassa enintään 12 kuukauden määräajan. Suunnittelua osallistumisesta noin 30 sotilaan vahvuisella alustarkastusosastolla jatketaan. Alustarkastusosastolla tuettaisiin operaation tunnistus- ja tiedustelutehtäviä sekä toteutettaisiin mahdollisia ihmissalakuljetuksesta epäiltyjen alusten tarkastuksia. Alustarkastusosaston osallistuminen edellyttäisi tukeutumista jonkin toisen osallistujavaltion alukseen tai

tukikohtaan. Neuvotteluja tukeutumisjärjestelyistä käydään osana suunnitteluprosessia.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

UM/POL-10 Lähetystöneuvos Leena Pylvänäinen, puhelin 0295 351 323
PLM Erityisasiantuntija Rasmus Hindrén, puhelin 0295 140322

EUTORI-tunnus

EU/2015/0112

Liitteet**Viite**

Asiasanat
Hoitaa

Tiedoksi
